

หมากรุก

● แปลก ศิลปกรรมพิเศษ



ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยากล่าวถึงการเล่นหมากรุกไว้ 2 แห่ง คือในแผ่นดินปราสาททองว่า “ศักราช 999 นายข้างต้นโคบุตร เล่นหมากรุกอยู่ในโรงข้างอสันบาตคกลง นายข้างตาย แต่ข้างต้นโคบุตรจะได้เป็นอันตราหามิได้” อีกแห่งหนึ่งในสมัยพระบรมโกศเกิดศึกกลางเมือง เจ้าฟ้าเอกชัยและเจ้าฟ้าบรมสรฯ ฝ่ายแพ่ หลบหนีเข้าไปซ่อนอยู่ในพงอ้อพงแขม เอาดินมาปั้นเป็นหมากรุกเล่นกัน ในที่สุดถูกจับตัวไป

ในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพระเจ้าตากปราบก๊กต่างๆ ได้แล้ว ก็กรีธาทัพไปที่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งยังอยู่ในปกครองของพม่า ให้ตั้งค่ายรายล้อมไว้โดยรอบ กล่าวความตามพระราชพงศาวดารว่า “ฝ่ายไปสุพลฯ ไปมะยงวัน ก็ให้นายทัพนายกองพม่ายกพลทหารออกมาตั้งค่ายรับนอกเมืองเป็นหลายค่าย แล้วยกออกปล้นค่ายพระยาจักรี ซึ่งตั้งอยู่ด้านตะวันออกในเวลากลางวัน เจ้าพระยาจักรีมิได้ครั้นคร้าม นั่งเล่นหมากรุกอยู่ในค่าย พลางร้องสั่งพล

ทหารให้วางปืนใหญ่หนีออกไปจากค่ายยิงพม่า พม่าถูกปืนล้มตายมาก จะปล้นเอามิได้ ก็ถอยกลับเข้าค่าย” (ความตอนนีถ้าใครแต่งเป็นกาพย์กลอน ก็จะทำฟังไม่น้อย)

ตามที่ยกตัวอย่างมานี้แสดงว่า หมากรุกเป็นที่พำที่นิยมกันมาก ทั้งในยามปกติและในเวลาคับขัน

หมากรุกเป็นการยุทธ ระหว่างฝ่ายแดงกับฝ่ายดำ หรือแล้วแต่จะสมมุติ แต่ละข้างมีราชา (ขุน) เป็นจอมทัพ มีมนตรี (เมต) เป็นที่ปรึกษา ทหารม้า 2 ทหารช้าง (โคน) 2 ทหารรถซึ่งมีหลายชาติรวมทั้งไทยด้วย เปลี่ยนเป็นเรือ 2 และทหารเดินเท้า (เบี้ย) 8 แต่ละฝ่ายมีกำลัง 16 รวมทั้งสองข้างเป็น 32 ยุทธภูมิเป็นกระดานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสแบ่งเป็นช่องต่างๆ กัน 64 ช่อง เรียกว่า “ตา”

ชื่อตัวหมากรุกเหล่านี้มีปรากฏตอนที่ขุนแผนบริภาษนางวันทองว่า

“จิตใจจะใจวันทองเอ๋ย กระไรเลยคักได้ไปเป็นปลิด
 ซาก เม็ด เต็ก เรือ ไม่เผือกก็ น้ำ พวเลลลิกอยู่ลวด
 จาก เบย เสียสองเพราะต้องคาก พินฟากเบยหงวยกระจายบั้น
 ม้าก้าวยาวเรือกก็เหลือทน เมื่อพินแล้วจะไล่แต่รายโคน”

คงขาดไปเฉพาะ ชุน แต่มีคำที่เข้ามาแทน เพราะ
 ตอนนั้น พลายแก้วได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุน
 แล้ว ฉะนั้นที่ว่า “พิน” ก็เท่ากับ “ขุนจน” จึงเป็น
 อันกรมทุกตัว

หมากแต่ละตัวมีตาเดินสั้นยาวและทิศทางต่าง ๆ กัน
 เช่นทหารราบได้แต่เดินตรงไปข้างหน้าทีละ 1 ตา ทหาร
 ช้าง ก็เดินทีละตาแต่ไปได้ถึง 5 ทิศ ส่วนทหารรถหรือ
 เรือมีอิทธิฤทธิ์มาก สามารถเคลื่อนที่ไปได้ทั้งทางราบและ
 ทางตั้งจนสุดกระดานในเมื่อไม่มีตัวอื่นขวางหน้า วัตถุประสงค์
 ประสงค์ก็เพื่อจับขุนของฝ่ายตรงข้าม

เมื่อเริ่มลงมือเล่นต่างก็จัดกระบวนเป็นกองหน้า กอง
 หนุน และกองรักษาพระองค์ โดยพยายามซักบักกาให้
 เชื่อมโยงเพื่อช่วยเหลือกันโดยตลอด ครั้นประจันหน้ากัน
 แล้วก็อาจกุมเชิงตุลาตเลาก่อน ต่อเมื่อใดเห็นว่าจะได้
 เปรียบก็เข้าทำการสังหารซึ่งกันและกันเรียกว่า “กิน” การ
 ที่จะกินได้นั้นก็ต่อเมื่อศัตรูตกอยู่ในรัศมีทำการของตน
 เมื่อฝ่ายหนึ่งจะกินขุนของฝ่ายตรงข้าม ก็เตือนสติโดย
 อุทานว่า “รุก” ฝ่ายหลังจะต้องหลบขุนให้พ้นออกไป
 หรือเอาทหารอื่นมาบังหน้า หรือสังหารผู้คุกคามก็ได้แล้ว
 แต่กรณี ฝ่ายที่เพลี่ยงพล้ำเหลือไพร่พลน้อยก็จะถูกอีก
 ฝ่ายไล่ต้อนขุนให้ “จน” คือไม่มีทางหนีก็ยกเป็นฝ่ายแพ้
 ในบางครั้งเมื่อฝ่ายที่เสียเปรียบ ไม่สามารถเดินหมากตัว

ใดได้เลย ก็อยู่ในฐานะ “อับ” เป็นอันจำกันไป ใน
 ปัจจุบันนี้ ไม่มีการกินขุน เว้นแต่ขุนช้างซึ่งรับบทบาท
 เป็นคนสัปดน ครั้นรำพึงถึงนางวันทองที่ถูกพรากไป
 ก็ไม่เป็นอันกินอันนอน จึงชวนศรพระยา

“ขึ้นมาเล่นหมากรุกให้ทุกข์คลาย ศรพระยาหน้าทนายเดินเร็วมา
 เทนหมากรุกออกมาฆ่าโคนคั้ง ขุนช้างอย่างม้าพลังตาโป่งหวา
 ที่มีวุ่นกินชนศรพระยา พ่อเจ้าซาขอโทษไปรดได้ตัว
 ขุนช้างหัวร่อพ่อไม่ให้ ศรพระยาอนโหว่พ่อขุนหัว
 ฉันทเล่นเป็นแค่เสือกินวัว หมากรุกฉันทแล้วพ่อคุณ
 ถึงพระศรก็สู้พ่อไม่ได้ มันเหลือใจกินกันจนชั้นขุน”

กำเนิดหมากรุก

กีฬาประเภทนี้บังเกิดขึ้นเป็นประเดิมแต่เมื่อใดยัง
 ไม่มีใครสามารถยืนยันได้ ชนโบราณหลายชาติ เช่น
 อียิปต์ ยิว กรีก โรมัน อิหร่าน อาหรับ จีนและอินเดีย
 ต่างก็อ้างว่าถือกำเนิดในประเทศของตนก่อน ถึงกับระบุ
 ชื่อผู้เป็นต้นคิดเอาไว้ด้วย เช่น ยิวว่าพระเจ้าไซโลมอน
 จีนว่า ชันสินเบนตัน ชื่ออ้างเหล่านี้เมื่อสอบสวนเข้าก็
 เป็นเพียงตำนานที่เล่าๆ สืบต่อกันมาไม่พอพียงเป็นหลักฐาน
 แต่อย่างใด ในปัจจุบันนี้นักปราชญ์ส่วนใหญ่เชื่อว่าหมาก
 รุกเกิดขึ้นในประเทศอินเดียก่อนที่อื่นใด จึงขอเล่ากำเนิด
 หมากรุกอินเดียต่อไป

ชาวอินเดียทุกชั้นวรรณะหลงใหลในการพนันขั้นต่อ
 มาแล้วแต่โบราณกาล ในคัมภีร์ ฤคเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์
 ต้นของพราหมณ์ ก็มีบทกำสรวลของนักการพนันบรรจุไว้
 การพนันในชั้นดั้งเดิมเรียกว่า “อักษ” (บาลี อักข) วิธี
 เล่นนั้นเอาผลไม้เปลือกแข็ง สีสันตาลชนิดหนึ่งใส่ลงใน

ภาษาจะ ให้ผู้เล่นเอามือกำออกมาให้เป็นผลคูณของ 4 (8, 12, 16) แต่แพ้ชนะกันอย่างไรทำராไม่ได้กล่าวไว้ ผลไม้ที่กล่าวชื่อ วิภีตท หรือ วิภีตท กำข้างหลังนี้ บาลีเรียก วิภีตท แล้วกลายเป็น พิเภก ในภาษาไทย คือผลสมอที่ใช้ทำยานั่นเอง

ต่อมามีการปรับปรุงการเล่นให้สะดวกและแพ้ชนะกันเร็วขึ้น โดยเอาไม้หรือหินทำเป็นรูปเรือแทนผลสมอพิเภก แล้วแต้มจุดหมายไว้สี่ด้าน เว้นหัวและท้าย ด้านที่มีสี่จุดเรียก กฤตะ, สามเหลี่ยมเรียก เศรษฐะ, สองเรียก ทวาประ, และหนึ่งเรียก กติ วิธีเล่นนั้นใครโยนได้แต้มสูงก็ชนะ ส่วนหน้าเดียวหรือ กติ นั้นเป็นแต้มช่วยมีแต่แพ้เท่านั้น การเล่นที่ปรับปรุงนี้ใช้ชื่อเดิมคือ อักษะ แต่ความหมายนั้นแปรไปบ้างแล้ว คือในชั้นนี้หมายถึงลูกเต๋าหรือลูกบาศก์ (สันสกฤต ปาทก)

พึงสังเกตว่าหน้าของลูกบาศก์นั้นตั้งตามชื่อยุค แสดงว่าชาวอินเดียแต่โบราณหายใจเป็นการพนัน ยุคทั้งสี่ของพราหมณ์นี้ไทยเรียก กฤตายุค ไตรตายุค ทวาปรยุค และ กติยุค

การเล่นอักษะมีปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่องด้วยกัน เช่น มหาภารตะ พระนล สุนันรีชาดก และนางกาก็เฉพาะเรื่องพระนลนั้นน่าสงสัยว่าจะเล่นแบบดั้งเดิม คือการกำผลสมอพิเภก ไม่ใช่เล่นทอกเต๋าดูด้วยซ้ำ เพราะเมื่อพระนลสิ้นเนื้อประดาตัว จนต้องไปพึ่งบุญของท้าวฤๅษะแล้วเป็นสารถีขับรอนำท้าวฤๅษะไปในการตยมพร ครั้นมาถึงกลางดงได้เห็นต้นสมอพิเภกมีลูกเต็ม ท้าวฤๅษะก็กำนำผลเต๋าดูถึงไหนมีผลเต๋าดูไร จนพระนลขอหยุดรดตักถึงลงนับลูก ก็ตรงกับที่คำนวณไว้ทุก ๆ กิ่ง

แล้วท้าวฤๅษะบรณเอนวิธีเล่นอักษะให้พระนล จนไปทำเล่นใหม่และชนะได้บ้านเมืองคืน (ถ้า อักษะ หรือ อักษะ แปลว่าต้นสมอพิเภก และว่าเอาผลมาใช้ทำเป็นลูกเต๋าดู)

จำเนียรกาลต่อมา การเล่นอักษะได้วิวัฒนาการเป็นกีฬาใหม่สองอย่าง ๆ หนึ่งคือที่ไทยเรียก สกา อย่างที่สองคือหมากรุก

หมากรุกชาวอินเดียเรียกว่า จตุรงค์ (จตุรงค์) โดยเอาลักษณะการจัดกองทัพในสมัยโบราณมาใช้ อันประกอบด้วย ม้า รถ ศพ พละ ซึ่งเป็นที่ซึ่งทวารบาลกันคืออยู่แล้ว การเล่นเรียกว่า จตุกรรिता ทิวหมากเรียก ศารีหรือศารี กระดานว่า ศารีปัญญา บ้าง อัญญาปาท บ้าง ชุนเรียก ราชา ทหารม้าเรียก อักศว พละเดินเต๋าดูว่า ปทาติ ส่วนตัวอื่นจะเรียกอย่างไรงหากทราบไม่

ขอแทรกเรื่องลักษณะการจัดทัพอินเดียในสมัยก่อนไว้ครั้นนี้ เพื่อยืนยันกำเนิดหมากรุก ทหารหน่วยย่อยที่สุดเรียก ปัตติ ประกอบด้วยทหารช้าง 1 ทหารรถ 1 ทหารม้า 3 และพลเดินเต๋าดู 5 รวม 10 เป็นแบบหมู่ผสมสามปัตติเป็นหนึ่งในเสนามุข, สามเสนามุขเป็นหนึ่งในกลุ่มตามลำดับจนถึงกองทัพเรียก อักษะทิสึ ประกอบด้วย 21,870 ปัตติ นับจำนวนคนได้ถึง 218,700 คน (บางตำราว่าเป็นอย่างอื่นก็มี) นับว่าใหญ่โตมาก คำอักษะทิสึในบาลีเป็น อักโขภีตติ ซึ่งไทยมักตัดลงเป็น อักไซ แล้วหันเหลือเพียง ไซ ก็มี

จตุกรรिता ในชั้นเริ่มแรกที่คิดขึ้นใหม่ๆ เป็นการเล่นระหว่างสี่ฝ่าย ต่างนั่งอยู่คนละเหลี่ยมของกระดานและมีกำลังเท่ากัน คือ ราชา ม้า รถ ช้าง อย่างละ 1 และ

พล 4 รวมฝ่ายละ 8 ตัวหมากแต่ละฝ่ายทาสีต่างกันเป็น
เหลือง ดำ เขียว แดง ในการเล่นจัดให้เหลืองเป็น
สัมพันธมิตรกับฝ่ายดำ ทำการชิงชัยกับฝ่ายเขียวและแดง
ส่วนการยวดยาต้องอาศัยทักษะกว่ากับบทบาท คือถ้าทอด
ออกหน้า กฤตะ ต้องเดินพลหรือเลือกเดิน ราชา ก็ได้
หน้า เทรทะ เดินข้าง หน้า ทวาประ เดินม้า และหน้า
กสิ เดินรถ แต่มีตรอาจหักหลังกันเองได้ เช่นเหลืองกิน
ราชาของดำรวมพลพรรคเข้าเป็นหน่วยเดียว แล้วทำการ
จับเกี่ยวกับข้าศึกต่อไป

จตุรงค์กำเนิดขึ้นจริง ๆ เมื่อใดยังไม่มีการชี้ขาดให้
เป็นที่น่าเชื่อถือได้ เซอร์วิลเลียมส์ โจนส์ ซึ่งเคยเป็นผู้
พิพากษาศาลฎีกาอยู่ที่เมืองกลัซโกวราว พ.ศ. 2327 เป็น
ผู้ที่สนใจในวิชาการทวิยามาก ได้รับคำบอกเล่าจาก
บัณฑิตชาวอินเดียผู้หนึ่งว่า นางมณฑิโทเห็นสามีเสีราห์มอม
เนื่องในการยุทธอันยัดเยียดและแพ็คคักอกัน นางจึงคิด
การเล่นอย่างหนึ่งให้สามีเล่นแก้กุ่ม นีคือหมากรุก ถ้า
เชื่อตามนี้จตุรงค์ก็เกิดขึ้นตั้ง 5,000 ปีมาแล้ว เนื่อง
แม้เป็นเพียงตำนาน แต่ก็อาจใช้เปรียบเทียบกับนิยายของ
ชาติอื่นได้บ้างว่าใครจะสาวเรื่องไปได้นานกว่ากัน

แม้ปฏิสนธิของจตุรงค์ยังมีคนอยู่ แต่มีหลักฐาน
ว่าในราว พ.ศ. 1000 มีการเล่นหมากรุกกันแล้วในประ
เทคอินเดีย ต่อมาไม่ช้ามีผู้นำไปเล่นในประเทศอิหร่าน
และชาวประเทศหลังนี้เรียกชื่อเพี้ยนเป็น Chatrang
(จาดรง) มีกวีอิหร่านผู้หนึ่งเขียนกาพย์ บรรยายประ
วัติศาสตร์ว่าในรัชสมัยของกษัตริย์ อนุศิรวัน (พ.ศ. 1017
- 1082) มีราชทูตจากประเทศ อินเดีย (สินธุ ซึ่งหมายถึง

อินเดีย) มาสู่ราชสำนักโดยนำหมากรุกกลับมาทำเล่น
ถ้าแก้ไม่ตกก็ต้องส่งบรรณาการแก่อินเดีย นี่เป็นเค้าเงื่อน
ว่าอิหร่านได้รับการเล่นกีฬาประเภทนี้จากอินเดีย

วิธีเล่นแบบดีเด้าไม่สู้สนุก เพราะไหนจะต้องระวัง
ศัตรูแล้วยังต้องระวังมิตรอีก และการที่ต้องทอดเต้าก่อน
แล้วจึงเดินตามเต้า ก็เป็นการเสียโชคครั้งหนึ่ง ได้ใช้
สติปัญญาเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ฉะนั้นในลำดับต่อมาจึงมี
การปรับปรุงให้เป็นการต่อสู้ระหว่างสองฝ่าย ในการนี้
ได้ลดฐานะของราชาตัวหนึ่ง ลงเป็นปลัดทัพเหนือมนตรี
ในชั้นนี้แต่ละข้างก็มี ราชา มন্ত্রী อย่างละหนึ่ง ม้า รถ
ศษ อย่างละสอง กับพลแปด รวมข้างละ 16 แล้วเลิก
การทอดลูกบาศก์ด้วย ปล่อยให้ผู้เล่นใช้ฝีมืออย่าง
เต็มภาคภูมิ แต่การแก้ไขอย่างว่าจะเป็นในอินเดียเอง
หรือต่อเมื่อข้ามแดนไปสู่อิหร่าน แล้วยังเป็นปัญหาที่ยังไม่
ยุติ นักปราชญ์หลายคนแสดงความเห็นว่าน่าจะเป็นในประ
เทคอิหร่านมากกว่า ข้าพเจ้าออกจะเห็นด้วย เพราะเมื่อ
ดูพจนานุกรมภาษาสันสกฤตของเซอร์โมเนียร์ - วิลเลียมส์
แล้ว ท่านให้นิยามคำ จตุรงค์ ว่าการเล่นหมากรุกแบบ
หนึ่งซึ่งเล่นกันสี่ฝ่ายดังนี้

ต่อมาในราว พ.ศ. 1200 อาหรับมาเป็นเจ้านาย
เหนืออิหร่าน ก็รับการเล่นชนิดที่กล่าวไปจากผู้แพ้ ได้
กล่าวแล้วว่ามีอิหร่านเรียก จตุรงค์ เพี้ยนเป็น จาดรง แต่
เนื่องจากอาหรับไม่มีเสียงตัว จ และมาตรา กง จึงเพี้ยน
เป็น Shatranj ที่ประหลาดก็คือต่อมาอิหร่านลืมคำ
จาดรง กลับไปใช้คำของผู้เป็นนายมาจนบัดนี้ ครั้นเมื่อ

อิทธิพลของอาหรับอิหร่าน เข้ามายังอินเดียในกาลต่อมา ชาวอินเดียบางถิ่น ก็พลอยเรียกชื่อหมากรุกตามคำอาหรับไปด้วย ดังเช่นในภาษาฮินดี ซึ่งกำหนดให้เป็นภาษาประจำชาติอินเดียก็เรียกหมากรุกว่า ศตรันช บ้าง ศตวรรษ แต่คำ จตุรงค์ ก็ยังพบอยู่ในพจนานุกรม

ใน พ.ศ. 1254 อาหรับสาขาหนึ่งซึ่งฝรั่งเรียกว่า Moors (มัวร์) ที่ประเทศสเปนได้ และครอบครองอยู่เกือบ 800 ปี ได้ถ่ายทอดวิทยาการต่างๆ รวมทั้งการเล่นหมากรุกให้แก่สเปนด้วย ซึ่งต่อมาแพร่หลายไปทั่วทวีปยุโรป บางกระแสอ้างว่าฝรั่งเรียนรู้การเล่นกีฬาชนิดนี้เมื่อครั้งสงครามครูเสด ก็อาจเป็นไปได้ทั้งสองทางเมื่อรวมความแล้วก็เห็นน่าจะ ได้รับไปจากชาวอาหรับนั้น

ชื่อหมากรุกที่อาหรับอิหร่านเรียก Shatranj นั้น เพราะพยางค์หน้าฟังคล้าย Shah ของภาษาอิหร่าน ซึ่งหมายถึงพระราชา จึงบังเกิดความเข้าใจกันว่า ศตรันช นั้นหมายถึงการเล่นของท้าวพระมหากษัตริย์ เป็นกีฬาชั้นสูง จะเนื่องด้วยเหตุนี้หรืออย่างไรก็ไม่แน่ ชาวอังกฤษให้สมญาการเล่นหมากรุกว่า Royal Game หรือราชกีฬา

หมากรุกฝรั่ง

ฝรั่งทุกชาติทั้งในยุโรปและอเมริกาเล่นหมากรุกแบบเดียวกัน เพราะเขาได้ตกลงกำหนดกติกาเป็นสากลขึ้นไว้ มีการแข่งขันชิงแชมป์โลกทุกกระยะ 3 ปี นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันระหว่างสตรี และระหว่างเด็กอีกต่างหาก ชาวรัสเซียนิยมเล่นหมากรุกยิ่งกว่าคนชาติอื่น และได้ครองตำแหน่งแชมป์โลกติดต่อกันมาหลายปี อังกฤษเรียกกีฬานี้ว่า Chess เป็นคำที่เพี้ยนมาจาก

ฝรั่งเศสอีกต่อหนึ่ง คำที่กล่าวมีนัยแปลว่า ราชินี ซึ่งมีสมญาว่าราชินีฟ้าตั้งแล้ว เรียกชื่อว่า King เมื่อก่อนว่า Queen โทณว่า Bishop (สังฆนายก) ม้าว่า Knight (อัศวิน) เรือว่า Castle (ปราสาท-ทำเป็นรูปป้อม) บ้างว่า Rook บ้าง แต่ในปัจจุบันนิยมเรียกอย่างหลัง (อิหร่านเรียก Rukh สเปน Ropue) ส่วนเบี้ยเรียก Pawn หมายถึงทหารเดินเท้า ครั้นเมื่อถูกคามจะกินชุนก็อุทานว่า Check อันหมายถึงราชาเหมือนกัน (อิหร่านว่า Shah) เมื่อชุนจนว่า Check mate แปลว่าราชาตาย (อิหร่านว่า Shahmat) ถ้า mate, mat (เมต, มัต) ฟังดูก็คล้าย มตะ ของบาลีเหลือเกิน

การเล่นหมากรุกฝรั่งแตกต่างจากหมากรุกของชาวเอเชีย (ยกเว้นมลายู) ในสาระสำคัญอยู่หลายประการ เช่น คีวีน (เม็ค) และ บิชอป (โคเน) มีอิทธิฤทธิ์มากเดินได้ยาว ส่วนตัวอื่นคือ ฟอน (เบี้ย), ไนต์ (ม้า), รุก (เรือ) เดินแบบเดียวกับของไทย แต่ปรากฏว่าอำนาจของคีวีนและบิชอปนั้น เป็นวิวัฒนาการในชั้นหลังเกมที่เกียวนั้น ตัวคีวีนเดินตามตาหะแยงได้เพียงครั้งละ 1 ตา จึงเหมือนกับเม็คของไทย ส่วนบิชอปแล้วก็เคยไปตามตาหะแยงครั้งละ 2 ตาเท่านั้น ไม่มีฤทธิ์เดชสักเท่าไรเลย ครั้นเมื่อ 500 ปีมานี้ มีการกำหนดกติกาขึ้นใหม่ ให้บิชอปเดินตามตาหะแยงได้สุดกระดาน ในเมื่อไม่มีตัวอื่นขวางหน้า ส่วนคีวีนนั้นเอาอำนาจของรุก (เรือ) และของบิชอปมารวมกันให้ไปได้ทั้ง 8 ทิศสุดกระดาน จึงเป็นท้าวที่มีรัศมีทำการได้รอบด้าน ชื่อสำคัญอีกประการหนึ่งเมื่อเบี้ยขึ้นไปสู่กระดานกลาง

* ใน พ.ศ. 2515 มีการแข่งขันชิงแชมป์โลกที่ Iceland, Bobby (Robert) Fischer ผู้ทำชิง ชนะ Spassky ชาวรัสเซีย จึงเป็นอเมริกันคนแรกที่เป็นแชมป์โลก (อ่านต่อฉบับหน้า)